

Kohti esteetöntä viestintää

Toimenpideohjelman seurantaraportti

Liikenne- ja viestintäministeriölle

Liikenne- ja viestintäministeriö on 15.4.2005 asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on ollut seurata esteetöntä viestintää koskevan toimenpideohjelman toimeenpanoa ja toteutumista (jäljempänä *seurantararyhmä*). Ryhmän jäseneksi päätettiin kutsua viranomaisten, yritysten ja vammaisjärjestöjen edustajia.

Työryhmän puheenjohtajaksi on määrätty neuvotteleva virkamies Laura Vilkkonen liikenne- ja viestintäministeriöstä. Sen jäseniksi on kutsuttu valtakunnallisen vammaisneuvoston pääsihteeri Sari Loijas sosiaali- ja terveysministeriöstä, lakimies Riitta Kokko-Herrala Kuluttajavirastosta, kielenkääntäjä Satu Närvä Viestintävirastosta, erityissuunnittelija Jouko Kokko Stakesista, viestintäpäällikkö Maria Lehtinen Aivohalvaus- ja dysfasialiitto ry:stä, erityisasiantuntija Jari Heiskanen Kuurojen liitto ry:stä, tiedonsaantijohtaja Teuvo Heikkonen Näkövammaisten keskusliitto ry:stä, lakiasianpäällikkö Tytti Peltonen Tietotekniikan keskusliitto Ficom ry:stä sekä senior manager Pekka V. Heikkinen Nokia Oyj:stä. Työryhmän kokouksiin on asiantuntijana osallistunut myös suunnittelija Sami Virtanen Kuulonhuoltoliitto ry:stä.

Työryhmän sihteeriksi on määrätty neuvotteleva virkamies Rainer Salonen liikenne- ja viestintäministeriöstä.

Työryhmä luovuttaa kunnioittaen liikenne- ja viestintäministeriölle oheisen seurantaraportin esityksineen toimenpideohjelman kehittämisestä.

Helsingissä 30.1.2006

Laura Vilkkonen

Pekka V. Heikkinen

Teuvo Heikkonen

Jari Heiskanen

Jouko Kokko

Riitta Kokko-Herrala

Maria Lehtinen

Sari Loijas

Satu Närvä

Tytti Peltonen

Rainer Salonen

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	4
2. Seurantaryhmän toimintakertomus	5
3. Seurantaryhmän havaintoja	6
4. Jatkotoimenpiteet	8
LIITE 1 Kohti esteetöntä viestintää –ohjelman alkuperäiset toimenpiteet	10
LIITE 2 Selvitys aistivammainen käytettävissä olevista luettelopalveluista.....	12
LIITE 3 Käynnissä olevia esteettömyyshankkeita	17

1. Johdanto

Liikenne- ja viestintäministeriössä on vuonna 2004 laadittu toimenpideohjelma nimeltä ”Kohti esteetöntä viestintää”. Ohjelmalla on pyritty lisäämään tietoisuutta ikääntyneiden, vammaisten ja muiden erityisryhmien ongelmista sekä purkamaan esteitä kansalaisten tasavertaisuudelta viestintäsektorilla. Lisäksi toimenpideohjelmalla on pyritty lisäämään asiassa merkityksellisten tahojen, kuten viranomaisten, vammaisjärjestöjen, viestintäpalvelun tarjoajien sekä kuluttajien vuorovaikutusta. Toimenpideohjelmalla on myös kerätty tietoa viestintäpalveluiden esteettömyyteen tällä hetkellä liittyvistä ongelmista.

Esteettömyyden toimenpideohjelmassa on lueteltu 16 konkreettista tavoitetta ja toimenpidettä, joilla pyritään edistämään viestintäpalveluiden esteettömyyttä. Toimenpiteiden toteutumisesta ovat olleet vastuussa muun muassa eri ministeriöt, Hätäkeskuslaitos, Viestintävirasto, Kuluttajavirasto, Stakes sekä vammaisjärjestöt.

Toimenpideohjelman painopistealueita ovat:

- 1) digitaalinen televisio,
- 2) laajakaistapalvelut,
- 3) internet-sivustot,
- 4) hätäpalvelut,
- 5) luettelopalvelut sekä
- 6) päätelaitteiden helppokäyttöisyys.

Toimenpideohjelman johtopäätöksinä on todettu muun muassa seuraavaa.

Digitaalisen television päätelaitteiden ja käyttöjärjestelmän suunnittelussa on otettava huomioon käyttäjien erityisryhmät sekä heidän tarpeensa ja kykynsä. Digitaalisen television välityksellä lähetävistä palveluista on tehtävä mahdollisimman käyttäjätasällisiä.

Julkisen sektorin yleisenä tavoitteena tulisi olla esteettömien ja saavutettavien verkkopalveluiden suunnittelu ja niiden käyttäminen. Myös uutta laajakaistateknologiaa olisi hyödynnettävä täysimääräisesti.

Vammaisia on kohdeltava myös hätäpalvelujen vastaanottajina tasavertaisesti muiden kansalaisten kanssa.

Luettelopalveluilla tarkoitetaan sekä puhelinluettelo- että numerotiedotuspalvelua. Ongelmat luettelopalveluiden saavutettavuudessa liittyvät luettelopalveluiden hinnoitteluun sekä palveluiden käytettävyyteen. Tavoitteena tulee olla, että saatavilla olevat luettelopalvelut ovat mahdollisimman esteettömiä ja että aistivammaiset voivat käyttää luettelopalveluita vastaavalla hinnalla kuin muutkin käyttäjät.

Kaikkien sähköisten palveluiden ja päätelaitteiden kehittämisessä on keskeistä huomioida niin sanottu Design for All -periaate. Vammaiset ja ikääntyneet on otettava mukaan heille suunnattujen palveluiden ja päätelaitteiden suunnitteluun jo varhaisessa vaiheessa. Heidän omia valmiuksiaan käyttää viestintäpalveluita tulee lisätä tiedotuksen ja koulutuksen keinoin. Varsinkin ikääntyville ihmisille on tarjottava opetusta ja

ohjausta tietoyhteiskuntapalvelujen käyttämiseen niin, että he uskaltavat ryhtyä käyttämään sähköisiä viestimiä.

2. Seurantaryhmän toimintakertomus

Seurantaryhmä on kokoontunut yhteensä kuusi kertaa. Sen kokouksissa on käsitelty toimenpideohjelman eri osa-alueisiin ja toimenpidesuosituksiin liittyviä kysymyksiä.

Työryhmä on selvittänyt tekstiviestimuotoisen hätäpalvelun käyttöönottoa ja pyrkinyt kiirehtimään sitä. Ryhmä on kuullut tässä tarkoituksessa muun muassa sisäasiainministeriön pelastustoimintayksikön päällikkö, valmiusjohtaja Janne Koivukoskea. Ryhmän jäsenet ovat osallistuneet myös Viestintäviraston hätäliikennetyöryhmän työskentelyyn palvelun käyttöönoton teknisiä yksityiskohtia suunniteltaessa. Seurantaryhmä on lisäksi laatinut hätäliikennetyöryhmälle kannanoton, jossa on yksimielisesti vastustettu 112-tekstiviestipalveluiden käyttäjille suunniteltua rekisteröitymisvaatimusta. Työryhmän käsityksen mukaan 112-tekstiviestipalvelujen tulee olla kaikkien kansalaisten käytettävissä ilman erillistä rekisteröitymistä.

Seurantaryhmä on saanut selvitystä valtioneuvoston laajakaistastrategian sisällöstä sekä tutustunut laajakaistapalveluiden erilaisiin hyödyntämistapoihin. Strategiaa on seurantaryhmälle esitelty neuvotteleva virkamies Tatu Tuominen liikenne- ja viestintäministeriöstä.

Valtioneuvoston tietoyhteiskuntaohjelman organisoimassa Suomi verkossa –kampanjassa on keskitytty kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksien nostamiseen tiedotuksen ja koulutuksen avulla. Suunnittelija Ville-Veikko Ahonen valtioneuvoston kansliasta on esitellyt seurantaryhmälle kampanjan keskeistä sisältöä ja toteutusta.

Liikenne- ja viestintäministeriö, Viestintävirasto, sosiaali- ja terveysministeriö, Stakes sekä Kuluttajavirasto ovat toimintavuoden aikana osallistuneet aktiivisesti esteettömysteemaa koskevaan kansainväliseen yhteistyöhön. Liikenne- ja viestintäministeriön valtiosihteerin Perttu Puro on pitänyt Suomen puheenvuoron viestintäpalveluiden esteettömyydestä Iso-Britannian lokakuussa 2005 järjestämässä puheenjohtajuusseminaarissa. Liikenne- ja viestintäministeriön edustaja on toiminut jäsenenä EU:n esteettömyyskomitea INCOM:ssa. Viestintävirasto on toimintavuoden aikana keskittynyt erityisesti standardointia koskevaan kansainväliseen yhteistyöhön muun muassa kansainvälisessä teleunionissa ITU:ssa sekä Euroopan telestandardointielimessä ETSI:ssä. Viestintävirasto ja Stakes ovat osallistuneet myös Pohjoismaiden ministerineuvoston alaisen yhteistyöverkoston NFTH:n työhön.

Euroopan yhteisöjen komissio julkaisi syyskuussa 2005 esteetöntä tietoyhteiskuntaa koskevan tiedonannon (eAccessibility, KOM (2005) 425 lopullinen), jonka kansalliseen käsittelyyn seurantaryhmä on osallistunut. Euroopan teknologiateollisuutta ja päätelaitevalmistajia edustavan EICTA:n työhön osallistuva Pekka V. Heikkinen on selostanut seurantaryhmälle myös EICTA:n kannanottoa komission tiedonantoon.

Viestintäviraston Human Factors –työryhmä järjesti yhdessä TeliaSonera Finland Oyj:n kanssa esteettömyysteemoihin keskittyvän seminaarin joulukuussa 2005. Seminaariaineisto löytyy verkosta osoitteesta <http://www.ficora.fi/suomi/tele/humanfactors.htm>.

Liikenne- ja viestintäministeriö on toimenpideohjelman mukaisesti teettänyt tutkimuksen aistivammaisten luettelopalveluiden tarjonnasta ja niiden hinnoittelusta. Tutkimuksessa otettiin kantaa myös siihen, onko esteettömällä tavalla toteutetun CD-muotoisen luettelopalvelun rakentaminen mahdollista. Seurantaryhmä on saanut selvityksen tutkimuksen johtopäätöksistä. Raportin liitteenä on yhteenvedo tutkimuksesta.

Viestintävirasto järjesti lokakuussa 2005 vammaisjärjestöjen, luettelopalvelun tarjoajien, numerotiedotuspalveluntarjoajien sekä teleyritysten yhteistapaamisen, jossa keskusteltiin hakemistopalveluiden esteettömyyskysymyksistä. Tilaisuudessa on sovittu, että Viestintävirasto kutsuu hakemistopalveluntarjoajien, teleyritysten ja vammaisjärjestöjen edustajat jatkossa koolle vähintään kerran vuodessa keskustelemaan luettelopalveluiden esteettömyyteen liittyvistä kysymyksistä.

Työryhmä on keskustellut myös digisovittimiin liittyvistä esteettömyysnäkökulmista. Työryhmässä on tässä yhteydessä otettu esille muun muassa standardointikysymykset, erilaisten lisäpalveluiden toimivuus eri digisovittimille sekä tekstityksen puhe- ja tulkkauksen palvelu. Kuluttajavirasto on alustavasti lupautunut ylläpitämään viraston verkkosivuilla listaa käyttäjäystävällisistä digisovittimista ja huomiomaan näissä suosituksissaan myös esteettömyyskysymykset.

Liikenne- ja viestintäministeriön ArviD-klusteriohjelman Minor-hankkeessa tutkittiin vähemmistöjen ja vähemmistökieliryhmien erityistarpeita digitaaliseen televisiotoimintaan siirryttäessä. ArviD-ohjelman tuloksena on muun muassa tuotettu helpokäyttöisten digitelevisiopalveluiden suunnitteluopas (ArviD-julkaisuja 7/2005). Muita ArviD-ohjelman esteettömyyteen liittyviä hankkeita ovat olleet muun muassa Kohtaamispaikka, Tekstitys puheeksi, SignText sekä Dig-tv viittomakieliseen koulutukseen. Lisätietoja ArviD-ohjelman tuloksista saa osoitteesta www.arvid.tv sekä liikenne- ja viestintäministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.mintc.fi.

Seurantaryhmä kävi lokakuussa 2005 tutustumassa Yleisradio Oy:n esteettömyyshankkeisiin. Yhtiön selvityksen mukaan sen televisio-ohjelmistosta 60 prosenttia on varustettu joko kaikille näkyvin käännöstekstein tai teksti-tv-tekstein. Kotimaisista ohjelmista tekstitetään kuitenkin vain noin 20 prosenttia. Seurantaryhmässä on kiinnitetty huomiota myös siihen, että muut televisiotoiminnan harjoittajat eivät tarjoa kotimaisten ohjelmien tekstityspalvelua. Työryhmä korostaakin kotimaisten ohjelmien tekstityksen ja viittomakielisen ohjelmatarjonnan lisäämisen ja kehittämisen tärkeyttä.

Seurantaryhmälle esiteltiin julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta JUHTA:n työtä sekä julkishallinnolle suunnattujen JHS-suositusten toimeenpanoa. Asian käsittelyssä seurantaryhmässä keskityttiin erityisesti verkkosivujen esteettömyyttä koskeviin suosituksiin, joiden sisältöä työryhmä myös muokkasi. Seurantaryhmä kuuli asiantuntijana neuvottelukunnan projektipäällikkö Tommi Karttaavia sisäasiainministeriöstä.

3. Seurantaryhmän havainnot

Nykyaikana viestintäpalvelut ovat oleellinen osa jokaisen ihmisen arkipäivää. Oikeus viestintään ja tiedonsaantiin on kaikkien kansalaisten perusoikeus. Tämän perusoikeuden toteutuminen edellyttää sitä, että viestintäpalvelut ovat esteettömiä kaikille. Taavoitteen saavuttamiseksi esteettömyyttä koskevista kysymyksistä on keskusteltava ja

niistä on tiedotettava aktiivisesti. Palveluiden ja päätelaitteiden helppokäyttöisyysvaatimuksen tulee vakiintua olennaiseksi osaksi suomalaista viestintäpolitiikkaa.

Esteettömyys on laaja käsite. Yleisellä tasolla sillä tarkoitetaan niitä keinoja ja välineitä, joilla taataan jokaiselle kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä, opiskella, harrastaa ja osallistua. Osallistumismahdollisuuden tulee olla henkilön iästä, sukupuolesta, terveydentilasta, etnisestä taustasta ja sosiaalisesta, psyykkisestä tai fyysisestä toimintakyvystä riippumaton. Viestintäpalveluiden, kuten puhelimen, television, radion ja internetin esteettömyys tarkoittaa sitä, että nämä välineet ja palvelut ovat helposti saatavilla ja helppokäyttöisiä mahdollisimman monille.

Viestintä- ja tietotekniikan kehityksen voidaan yleisesti todeta avanneen merkittäviä uusia mahdollisuuksia käyttäjien erityisryhmille. Viestintäpalvelut ja päätelaitteet ovat lisänneet erityisesti aistivammaisten käytettävissä olevia mahdollisuuksia uudenlaisen vuorovaikutukseen. Kehitys on siis seurantaryhmän näkemyksen mukaan ollut seurantajaksolla valtaosaltaan positiivista.

Suomalaisella tietoyhteiskunnalla on kuitenkin edessään suuria haasteita sekä teknisesti että toiminnallisesti. Arjen yhteiskunta pyrkii tuomaan tekniikan tuomat mahdollisuudet kaikkien ulottuville jokapäiväisen elämän osaksi. Eri päätelaitteiden, palveluiden ja internetin yhteistoiminta on tulevaisuudessa vain lisääntymässä. Arjen yhteiskunta ja sen taustalla vaikuttava ubiikkiajattelu ei ole vain tulevaisuutta, vaan jo tätä päivää. Onnistuessaan tällainen arjen yhteiskunta lisää demokratian toteutumista yhteiskunnassa sekä elämän laatua. Seurantaryhmä korostaa, että helppokäyttöiset, turvalliset ja esteettömät palvelut ja päätelaitteet ovat keskeinen edellytys myös ubiikkisyhteiskunnan syntymiselle.

Erityisesti internet on noussut kansalaisten arkipäivässä keskeisen tiedonvälittäjän ja palveluiden tarjoajan asemaan. Verkkosivujen esteettömyyttä koskevia suosituksia on seurantaryhmän käsityksen mukaan markkinoilla riittävästi. Niiden soveltamiseen ja seurantaan tulisi kuitenkin kiinnittää nykyistä enemmän huomiota.

Erityistä seurantaan edellyttää ryhmän näkemyksen mukaan myös digitaaliseen televisioimintaan siirtyminen. Päätelaitteiden ja niillä välitettävien palveluiden esteettömyydestä huolehtiminen vaatii edelleen toimenpiteitä. Digitaalinen lähetystekniikka mahdollistaa aiempaa laajemman aineiston välittämisen. Tätä mahdollisuutta tulisi hyödyntää erityisryhmille suunnattujen palvelun tarjonnassa.

Matkapuhelinmarkkinoilla ollaan siirtymässä kolmannen sukupolven tuotteisiin ja palveluihin. Niiden yleistymistä pyritään vauhdittamaan myös lainsäädännöllisin keinoin. Kytkykauppaa koskeva laki tulee voimaan 1.4.2006. Lailla pyritään edistämään tietoyhteiskunnan kehitystä paremmin tukevien matkaviestinverkkojen käyttöönottoa. Sääntelyn tavoitteena on lisätä erilaisten uusien sisältöpalveluiden tarjontaa ja käyttäjämääriä. Kolmannen sukupolven matkapuhelimen tekniset ominaisuudet tulevat mahdollistamaan myös esimerkiksi kuulovammaisia palvelevien erityispalveluiden käytön.

Seurantaryhmän jäsenet katsovat ryhmän työskentelyn lisänneen osapuolten tiedonsaantia ja vaikutusmahdollisuuksia erityisesti EU-kysymyksissä sekä muussa kansainvälisessä yhteistyössä. Myös kansallisella tasolla seurantaryhmä on tehokkaasti koonnut yhteen viestintäpalveluiden esteettömyyteen liittyvien kysymysten parissa työ-

kentelevät eri tahot. Tätä vuorovaikutusta on ryhmän käsityksen mukaan tärkeää ylläpitää ja syventää.

Toimenpideohjelma on odotetulla tavalla lisännyt ikääntyneiden ja vammaisten painoarvoa ja näkyvyyttä viestintäsektorilla. Viestintäpalveluiden esteettömyydestä huolehtiminen on kuitenkin jatkuva prosessi. Kyseessä on nopeasti kehittyvä tekninen ala, joten palveluiden käytettävyyteen ja esteettömyyteen liittyviä kysymyksiä tulee seurantar ryhmän näkemyksen mukaan pitää esillä pysyvästi. Vain aktiivinen seuranta ja tiedotus voivat taata palveluiden helppokäyttöisyyden ja saavutettavuuden kaikille.

4. Jatkotoimenpiteet

Seurantar ryhmä esittää havaintojensa perusteella, että sen toimiaikaa jatketaan vuoden 2006 loppuun saakka. Vuoden 2004 toimenpideohjelman tavoitteista on jäänyt toteutumatta siirtyminen tekstiviestipohjaisiin hätäpalveluihin vuoden 2005 loppuun mennessä. Seurantar ryhmän uuden tavoitteen mukaisesti nämä palvelut tulisi ottaa käyttöön viimeistään kesäkuussa 2006. Tavoitteena tulee myös olla se, ettei palvelun käyttäminen edellytä etukäteistä rekisteröintiä.

Ryhmän käsityksen mukaan seuranta ja toimenpiteitä edellyttäviä kysymyksiä viestintämarkkinoilla ovat jatkossakin erityisesti:

- 1) käyttäjien erityisryhmille suunnatut hätäpalvelut,
- 2) julkisen sektorin ylläpitämien verkkosivujen esteettömyys,
- 3) kaupallisten verkkopalveluiden esteettömyys,
- 4) päätelaitteiden helppokäyttöisyys,
- 5) digitaalisessa televisioverkossa välitettävien palveluiden saavutettavuus ja helppokäyttöisyys,
- 6) kolmannen sukupolven matkaviestinpalveluiden esteettömyys,
- 7) kansainvälinen yhteistyö esteettömyyskysymyksissä,
- 8) käyttäjien erityisryhmien omat tietoyhteiskuntavalmiudet.

Edellä mainittujen kysymysten ohella seurantar ryhmä kiinnittää huomiota siihen, että vuosi 2006 on nimetty Design for All –teemavuodeksi. Tämän teeman näkyvyydestä tulisi huolehtia myös viestintäsektorilla.

Uusina toimenpiteinä esitetään käynnistettäväksi seuraavat viisi hanketta:

Tavoite	Toimija, tekijä	Aikataulu
Lisätään verkkosivujen ylläpitäjien tietoisuutta esteettömyyskysymyksistä	Viestintävirasto Stakes Valtiovarainministeriö	Jatkuva
Kerätään tietoa markkinoilla olevista helppokäyttöisistä digisovittimille	Kuluttajavirasto	30.12.2006 mennessä
Tutkitaan mahdollisuuksia lisätä televisio-ohjelmien tekstitystä ja viittomakielisiä palveluita	Liikenne- ja viestintäministeriö Televisiotoiminnan harjoittajat	30.12.2006 mennessä
Lisätään käyttäjien erityisryhmille suunnattua koulutusta tietoyhteiskunta-	Vammaisjärjestöt	Jatkuva

valmiuksien nostamiseksi		
Tehdään Design for All –periaatetta tunnetuksi viestintämarkkinoilla	Stakes Viestintäviraston Human Factors –työryhmä Suomen Design for all –verkosto	30.12.2006 mennessä

LIITE 1 Kohti esteetöntä viestintää –ohjelman alkuperäiset toimenpiteet

Tavoite	Toimija, tekijä	Aikataulu
Asetetaan esteettömien ja saavutettavien verkkopalveluiden suunnittelu julkisen sektorin yleiseksi tavoitteeksi.	Kaikki ministeriöt	Jatkuva
Asetetaan verkkosivujen sisällöllinen esteettömyys ja saavutettavuus vaatimukseksi verkkosivujen suunnittelua koskeviin julkisen sektorin tarjouspyyntöihin.	Kaikki ministeriöt	Jatkuva
Otetaan käyttöön hätäpalvelut tekstiviestillä numerossa 112.	Sisäasiainministeriö Hätäkeskuslaitos Viestintävirasto	31.12.2005 mennessä
Selvitetään, miten uusia laajakaistateknologioita voidaan hyödyntää käyttäjien erityisryhmille suunnatuissa palveluissa.	Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö Stakes Vammaisjärjestöt Kuluttajavirasto	31.12.2005 mennessä
Lisätään käyttäjien erityisryhmien tietoyhteiskuntavalmiuksia tiedotuksen ja koulutuksen avulla.	Valtakunnallinen vammaisneuvosto Opetusministeriö Stakes Vammaisjärjestöt Eläkeläisjärjestöt	Jatkuva
Vaikutetaan käyttäjien erityisryhmien asemaan viestintäpalvelujen käyttäjänä kansainvälisellä yhteistyöllä, erityisesti EU:ssa.	Liikenne- ja viestintäministeriö Viestintävirasto Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö Stakes Kuluttajavirasto	Jatkuva
Osallistutaan kansainväliseen standardointityöhön ja vaikutetaan siinä käyttäjien erityisryhmien etuja edistävien standardien syntymiseen.	Viestintävirasto	Jatkuva
Tehostetaan Viestintäviraston Human Factors -työryhmän työskentelyä.	Viestintävirasto	Jatkuva
Selvitetään käyttäjien erityisryhmille tarjottavien luettelopalveluiden valikoima, hinnoittelu ja käyttöaste.	Liikenne- ja viestintäministeriö	31.1.2005 mennessä
Selvitetään, onko esteettömällä tavalla toteutetun CD-muotoisen luettelopalvelun rakentaminen mahdollista.	Liikenne- ja viestintäministeriö Vammaisjärjestöt	31.12.2005 mennessä
Kootaan teleyritykset ja puhelinluettelotai numerotiedotuspalvelua tarjoavat yritykset yhteen keskustelemaan yhteisistä pelisäännöistä, jotka aktivoivat	Viestintävirasto Vammaisjärjestöt	31.5.2005 mennessä

yrietyksiä käyttäjien erityisryhmille suunnattujen luettelopalveluiden tarjonnassa.		
Informoidaan laitevalmistajia käyttäjien erityisryhmien erityistarpeista.	Viestintävirasto Vammaisjärjestöt	Jatkuva
Tutkitaan digitaaliseen televisioon liittyviä vähemmistöjen ja vähemmistökieliryhmien tarpeita liikenne- ja viestintäministeriön ArviD-ohjelman Minor-hankkeessa.	Liikenne- ja viestintäministeriö Vammaisjärjestöt	31.1.2005 mennessä
Edistetään liikenne- ja viestintäministeriön ArviD-ohjelman Minor-hankkeessa saatuja tutkimustuloksia.	Liikenne- ja viestintäministeriö Vammaisjärjestöt	31.12.2005 mennessä
Asetetaan työryhmä seuraamaan ohjelman toimeenpanoa.	Liikenne- ja viestintäministeriö	31.1.2005 mennessä
Laaditaan ohjelman toimeenpanoon liittyvä kertomus.	Liikenne- ja viestintäministeriö	31.12.2005 mennessä

LIITE 2 Selvitys aistivammaisten käytettävissä olevista luettelopalveluista

YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

10.11.2005

Selvityksen tausta

Liikenne- ja viestintäministeriö julkaisi vuoden 2005 alussa toimenpideohjelman ”Kohti esteetöntä viestintää” hallituksen laajakaistastrategian osaohjelmaksi. Toimenpideohjelman tavoitteena on kerätä tietoa viestintäpalvelujen esteettömyyden ongelmista ja selvittää, millaisia toimenpiteitä esteettömyyden takaaminen edellyttää nyt ja tulevaisuudessa. Yksi toimenpideohjelman painospistealueista on luettelopalveluiden esteettömyys, millä tarkoitetaan luettelopalvelujen saavutettavuutta ja käytettävyyttä mahdollisimman monien ihmisten taholta.

Luettelopalvelujen esteettömyyteen liittyvien ongelmien kartoittamiseksi ja esteettömyyden takaamiseksi toimenpideohjelman yhtenä tavoitteena on tässä selvityksessä käsiteltävien käyttäjien erityisryhmille tarjottavien luettelopalveluiden valikoiman, hinnoittelun ja käyttöasteen selvittäminen. Selvityksessä sivutaan myös toimenpideohjelmaan erillisenä tavoitteena kuuluvaa esteettömällä tavalla toteutetun CD-muotoisen luettelopalvelun toteutettavuutta. Toimenpideohjelman kolmas luettelopalveluihin liittyvä tavoite on keskustelutilaisuuden järjestäminen luettelopalvelujen tarjoamisesta erityisryhmille.

Selvityksen toteutus

Selvitys toteutettiin keväällä 2005 haastattelemalla käyttäjien erityisryhmien ja luettelopalvelujen tarjoajien edustajia sekä kirjoituspöytätyöskentelyä. Käyttäjien erityisryhmillä tarkoitetaan tässä yhteydessä luettelopalveluiden käyttäjäryhmiä, joilla on palvelujen käyttöön ja esteettömyyteen liittyviä erityistarpeita. Käyttäjien erityisryhmistä pääpaino on aistivammaisissa. Selvityksessä kartoitettiin henkilöasiakkaille suunnattuja luettelopalveluita, joista tärkeimpiä ovat puhelinluettelopalvelut ja numerotiedotuspalvelut. Selvityksessä kartoitettiin myös sähköisiä luettelopalveluja, mobiilihakupalveluja ja Internet-hakupalveluja, joista on saatavissa liittymäkohtaisia perustietoja liittymän käytöstä sopimuksen tehneistä käyttäjistä.

Luettelopalvelujen markkinat

Luettelopalveluiden markkinat ovat keskittyneet Suomessa nopeasti. Kun vielä viime vuosikymmenen lopulla teleyritykset vastasivat itse lähes kokonaan luettelopalveluiden tuottamisesta ja tarjoamisesta, tänä päivänä luetteloliiketoiminnat on ulkoistettu lähes täysin hakemistopalveluihin erikoistuneille yrityksille. Markkinoita hallitsevat Fonetia Oy ja Oy Eniro Finland Ab. Muita merkittäviä toimijoita markkinoilla ovat muun muassa Finnet-Media Oy ja Oy NovaCall Ab sekä valtakunnallista tilaajatietokantaa ylläpitävä Suomen Numeropalvelu Oy.

Markkinoiden keskittymisestä huolimatta luettelopalvelujen tarjonta on lisääntynyt ja monipuolistunut. Painetut puhelinluettelot ovat kuitenkin yhä säilyttäneet asemansa käytetyimpänä luettelopalveluna. Vuodesta 2005 alkaen kaikki kotitaloudet ovat halutessaan saaneet kaksi kilpailevaa sarjaa painettuja alueellisia puhelinluetteloita kotiin kannettuna tai noutamalla itse noutopisteestä. Alueellisia puhelinluetteloita täydentävät määrääjain ilmestyvät alueelliset ja paikalliset yritys- ja palveluhakemistot. Painettujen puhelinluetteloiden heikkouksia ovat matkapuhelinnumeroiden vähäinen määrä ja luetteloiden heikko käytettävyyttä sekä erilaisten vammaissymbolien ja tekstipuhe-

linnumeroiden vähyys. Kuuroille ja kuurovammaisille julkaistaan erillistä tekstipuhelinluetteloa. Henkilöasiakkaille ei ole tarjolla tällä hetkellä numero-CD-levyjä.

Yleisten numeropalvelujen markkinat on jaettavissa viestintämarkkinalain edellyttämään yleiseen numerotiedostuspalveluun (118-numeropalvelu) ja muihin yleisiin numerotiedotuspalveluihin. Muut yleiset numerotiedustelupalvelut, kuten Fonectan 020202-numeropalvelu ja Eniron 0100100-numeropalvelu poikkeavat 118-numeropalvelusta siinä, että niissä voidaan tarjota numerotiedotuksen ja kytkennän välityksen lisäksi myös Viestintäviraston estomääräyksen mukaisia yleishyödyllisiä palveluita. Numerotiedotuspalvelujen heikkouksiksi koetaan palvelujen korkea hinta ja usein monimutkainen hinnoittelu sekä palvelunumeroiden muistettavuus. Henkilöavusteisia numeropalveluja edullisemmat numeroautomaatit eivät ole saavuttaneet laajamittaista suosiota Suomessa.

Luettelopalvelujen tarjonnan kasvu johtuu ennen kaikkea sähköisten luettelopalvelujen tarjonnan kasvusta. Käytön yleisyydessä ne eivät vielä kuitenkaan yllä painettujen puhelinluetteloiden ja numerotiedostuspalvelujen tasolle. Mobiilipalveluista käytetyin on SMS-hakupalvelu. Sen sijaan WAP-hakupalvelujen käyttö on yhä melko vähäistä. Niiden heikkoutena ovat WAP-palvelujen menneisyydestä johtuva huono maine, huono tunnettuus, heikko käytettävyys sekä matkapuhelimelta ja -liittymältä vaadittavat lisäominaisuudet. Internetin kautta on käytettävissä sekä maksullisia luettelopalveluja että ilmaisia painettujen puhelinluetteloiden perustiedot sisältäviä hakupalveluja. Tiettyihin laajakaistaliittymäpalveluihin on sisällytetty ilmaisia yhteystietohakuja. Mobiilipalveluissa, kuten numerotiedustelupalveluissakin liittymään asetetut palvelustot voivat estää luettelopalvelujen käytön. Myös Internetin luettelopalveluissa rekisteröityminen ilmaisiin palveluihin ja yhteystietojen haun maksaminen maksullisissa palveluissa edellyttävät usein puhelinliittymää ja pääsyä palvelunumeroihin.

Luettelopalvelujen esteettömyys näkövammaisille

Näkövammaisena pidetään henkilöä, jolla on näkökyvyn alentumisesta huomattavaa haittaa jokapäiväisissä toiminnoissaan ja jonka näön heikentymisestä aiheutuneita haittoja ei voida korjata silmä- tai piilolaseilla. Suomessa on arvioitu olevan jopa 80 000 näkövammaista. Näistä noin 10 000 ei pysty optisinkaan apuvälinein käyttämään näköaistiaan lukemiseen. Näkövammaisista noin kaksi kolmasosaa on ikääntyneitä ja heistä enemmistö perheeseen kuulumattomia.

Näkövammaisten kohdalla luettelopalveluiden saavutettavuudessa ja käytettävyydessä ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia. Luettelopalvelujen esteettömyys ei sinällään ole näkövammaisille ensisijainen ongelma, vaan luettelopalvelujen käytöstä aiheutuvat kustannukset. Käytännössä jopa puolet näkövammaisista ei pysty käyttämään itsenäisesti kotitalouksille ilmaiseksi jaettavia painettuja puhelinluetteloita. Näiden asemesta he käyttävät yleensä henkilöavusteisia numerotiedotuspalveluja, jotka ovat saavutettavuudeltaan, käytettävyydeltään ja myös luettelotietojen kattavuuden osalta muita luettelopalveluja parempia. Numerotiedostuspalvelujen maksullisuuden vuoksi kaikki näkövammaiset eivät ole käytön kustannusten osalta vielääkään yhdenvertaisessa asemassa verrattuna luettelopalvelujen kaikkiin käyttäjiin keskimäärin.

Sähköisten luettelopalvelujen tarjonnan kasvu ei ole poistanut eriarvoisuutta näkövammaisten ja näkevien välillä, sillä sähköiset luettelopalvelut tavoittavat tällä hetkellä vain pienen osan näkövammaista. Lisäksi palvelut ovat usein numerotiedotuspalvelujen tavoin maksullisia. Sähköisten luettelopalvelujen käyttö edellyttää erityisiä pää-

telaitteita ja ohjelmistoja sekä palvelun helppoa käytettävyyttä. Esteettömyys on huomioitava myös Internet-sivustoja laadittaessa. Toisaalta myöskään numerotiedotuspalvelujen käyttö ei ole näkövammaisille täysin ongelmatonta, sillä palvelunumeroiden ohjelmointi päätelaitteisiin ja liittymän numeroestot voivat vaikeuttaa tai estää kokonaan palvelun käytön.

Aika ajoin esille nostettu numero-CD-luettelo ei ole yksinään saavutettavuudeltaan ja käytettävyydeltään riittävä ja kaukonäköinen ratkaisu esteettömyyden turvaamisessa. Numero-CD-levyyn liittyy muun muassa seuraavia heikkouksia:

- Palvelee pientä osaa näkövammaista ja ensisijaisesti niitä, joilla olisi muun muassa työn, koulutuksen ja iän puolesta edellytykset käyttää kehittyneempiä Internet-pohjaisia sähköisiä luettelopalveluja.
- Kehitetty aikana, jolloin Internet-yhteyksiä oli vähän ja nekin olivat hitaita modeemiyhteyksiä. Internetin kautta tarjottavat luettelopalvelut saavuttavat kustannustehokkaammin lähes saman käyttäjäjoukon ja ovat monelta osin käytännöllisempiä ja käyttökelpoisempia.
- Päivitettävä vähintään kaksi, jopa neljä kertaa vuodessa.
- CD-muotoisen luettelon tuotantokustannusten alentumisesta huolimatta käyttäjäpotentiaali on riittämätön painettujen puhelinluetteloiden kaltaiselle mainosrahoitteiselle ilmaiselle numero-CD:lle.

Luettelopalvelujen esteettömyys kuuroille ja kuulovammaisille

Kuulovammaisina voidaan pitää henkilöitä, joilla kuulon heikentyminen vaikeuttaa huomattavasti jokapäiväistä toimintaa. Kuuro on kuulovammainen henkilö, joka ei pysty kuulemaan edes apuvälineiden avulla. Kuurolla tarkoitetaan yleisesti myös viittomakielistä kuuroa. Erään arvion mukaan Suomessa on eriasteisesti kuulovammaisia jopa 740 000. Kuulolaitteiden käyttäjiä on noin 200 000 ja arviolta noin 30 000 kuulovammaista ei pysty kuulemaan esimerkiksi television tai radion ääntä edes apulaitteiden avulla. Kuuroja ja kuuroutuneita on 8 000 ja näistä lähes 5 000 käyttää ensikielenään viittomakieltä. Kuulovammaisten määrän ennustetaan jopa kaksinkertaistuvan vuoteen 2020 mennessä.

Kuuroille ja kuulovammaisille luettelopalvelujen esteettömyys ei ole erityinen ongelma. Tämän käyttäjäryhmän kohdalla luettelopalvelujen saavutettavuus on monelta osin jopa parantunut matkapuhelimien ja Internet-yhteyksin varustettujen tietokoneiden yleistymisen myötä. Myös kotitalouksille jaettavat painetut puhelinluettelot ovat esteettömästi kuurojen ja kuulovammaisten käytettävissä. Sen sijaan puhuttujen numerotiedotuspalvelujen käyttö ei ole mahdollista noin 30 000 kuulovammaiselle ja kuuroille muuten kuin tekstipuhelinpalvelun avulla. Sähköisistä luettelopalveluista ovat erityisen käytettyjä SMS-hakupalvelut. Vaikka erilaiset hakuvalikot ovat yksinkertais-taneet mobiilipalvelujen käyttöä, SMS-hakupalveluissa on yhä kehitettävää. Toimintalogiikan yhtenäistäminen palveluntarjoajien välillä, likivastaavuudet hakutuloksissa ja eri tavoin muotoillut ilmoitukset hakutuloksista salaisista ja puolisalaisista numeroista sekä käyttäjän itsensä tekemistä virheistä parantaisivat palvelun käytettävyyttä.

Laajakaistaisten viestintäverkkojen, kuten laajakaistayhteyksien ja kolmannen sukupolven matkaviestinverkkojen tuoma tiedonsiirtokapasiteetti mahdollistaa visuaalisuuden lisäämisen palveluissa sekä erilaisten etätulkkauspalvelujen kehittämisen ja käytön. Tämä avaa uusia mahdollisuuksia myös luettelopalvelujen ja niiden esteettömyyden kehittämiseksi.

Muut käyttäjien erityisryhmät

Muiden käyttäjien erityisryhmien, kuten vanhusten ja kehitysvammaisten osalta ei tämän selvityksen puitteissa voida tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Luettelopalvelujen esteettömyys ei välttämättä ole muille käyttäjäryhmille erityinen tai ensisijainen ongelma. Toisaalta asian selvittäminen vaatisi laajaa kenttätutkimusta, mikä ei ollut tämän selvityksen yhteydessä mahdollista.

Lopuksi

Eriarvoisuus luettelopalvelujen esteettömyydessä tässä selvityksessä tarkasteltujen käyttäjien erityisryhmien ja muiden käyttäjien välillä on hitaasti kaventumassa. Yhtäältä tähän ovat vaikuttaneet ilmaisten ja maksullisten luettelopalvelujen tarjonnan lisääntyminen ja monipuolistuminen. Toisaalta tarve käyttää maksullisia luettelopalveluja painettujen puhelinluetteloiden ohella tai asemesta on lisääntynyt kaikissa käyttäjäryhmissä matkapuhelinliittymien osuuden kasvun ja liikkuvuuden tarpeen kasvun vuoksi.

Selvityksen perusteella luettelopalvelujen esteettömyyden kannalta heikoimmassa asemassa ovat näkövammaiset ja heistä erityisesti vaikeasti näkövammaiset ja sokeat, jotka eivät pysty käyttämään itsenäisesti ilmaisia painettuja puhelinluetteloita ja jotka joutuvat käyttämään henkilöavusteisia numeropalveluja lähes päivittäin. Heidän asemansa ei ole parantunut oleellisesti viime vuosien aikana.

Sähköisten luettelopalvelujen käytön yleistymistä hidastavat käytöstä aiheutuvat kustannukset, kuten päätelaitteiden ja sovellusten hankintakustannukset ja liittymäkustannukset, jotka jäävät käyttäjien itsensä maksettaviksi. Toisaalta sähköisten luettelopalvelujen käytön yleistyminen ei riipu ainoastaan käyttäjien fyysisestä tai taloudellisesta kyvystä käyttää palveluja, vaan myös heidän osaamisesta ja halusta käyttää palveluja. Kyse on näin ollen myös käyttäjien erityisryhmien tietoyhteiskuntavalmiuksista. Esteettömyyden ongelmat kumuloituvat yleensä ikääntyneisiin yksineläviin, jotka eivät ole esimerkiksi työelämässä käyttäneet tietoteknisiä laitteita.

Luettelopalvelujen esteettömyyttä voidaan edistää kansallisen laajakaistastrategian ja tietoyhteiskuntastrategioiden avulla sekä edistämällä kilpailua ja palveluntarjoajien ja erityisryhmien välistä yhteistyötä. Näkövammaisten kohdalla kysymys on osin taloudellinen. Yhteistoiminta käyttäjien erityisryhmien ja luettelopalveluiden tarjoajien välillä on ollut tähän saakka melko vähäistä. Koska osapuolet kuitenkin suhtautuvat yhteistyöhön myönteisesti, yhteistoimintaa kannattaa edistää ja tukea. Luettelopalvelujen kehittämisessä olisi tärkeää huomioida heti alusta alkaen Design for All -periaate, jolloin palvelut suunnitellaan jo sellaisinaan mahdollisimman monille käyttäjille soveltuviksi. Monet tässäkin selvityksessä todetut luettelopalvelujen esteettömyyteen liittyvät ongelmat eivät liity pelkästään käyttäjien erityisryhmiin, vaan ne koskettavat kaikkia käyttäjiä.

LIITE 3 Käynnissä olevia esteettömyyshankkeita

KUMU

Kuurojen Liitto ry:n Kumu-projekti on 1.4.2005 – 31.3.2006 toteutettava, Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama projekti, jossa kehitetään kaikille kansalaisille kuuluvien palvelujen saavutettavuutta viittomakielellä nykyaikaista viestintäteknologiaa hyödyntäen.

Projekti jatkaa Kuurojen Liiton aiemmin toteuttamia kuvapuhelin- ja etätulkkaushankkeita. Projektissa kartoitetaan tarjolla olevia kuvapuheluratkaisuja ja testataan niistä soveltuvimpia.

Projektin avulla luodaan perustaa uudentyyppiselle palvelukokonaisuudelle, jossa hyödynnetään liikkuvaa kuvaa, tekstiä, grafiikkaa ja ääntä. Projektin tavoitteita ovat:

- luoda kehittämissuunnitelma multimodaalisen palvelujärjestelmän kehittämiseksi
- kokeilla erilaisten laite-, ohjelmisto- ja yhteyskokonaisuuksien toimivuutta etätulkkauksessa
- laatia selvitys nykyisin käytävissä olevan ja lähitulevaisuudessa käyttöön tulevan viestintäteknologian soveltamismahdollisuuksista viittomakielisten palvelujen saavutettavuuden lisäämiseksi
- tuottaa arvio ja suositukset käyttöön soveltuvista ratkaisuista ja niiden kustannuksista

Kumu-projekti päättyy 31.3.2006. Sen tuloksista tehdään loppuraportti.

Lisätietoja:

Marika Tainio
Tulkki sihteeri
Kuurojen Liitto ry
PL 57, 00401 Helsinki
marika.tainio@kl-deaf.fi
p. (09) 5803 479 tai 040 5151 204

Kentauri, kuurot tietoyhteiskuntaan

Kentauri - projektin (2006-2008) tarkoitus on turvata viittomakielisten kuurojen yhdenvertainen asema ja täysipainoiset osallistumismahdollisuudet tietoyhteiskuntakehityksessä. Projektissa edistetään ja tuetaan vuorovaikutteisen tieto- ja kommunikaatioteknologian käyttöä viittomakielisten kuurojen viestinnässä. Projektissa koulutetaan ja opastetaan viittomakielisiä kuuroja tieto- ja viestintäteknikan ja viestintäpalvelujen käytössä ja hallinnassa. Nämä toimenpiteet toteutetaan sekä yksilön tasolla (viittomakielinen kuuro kansalainen) että yhteisötasolla (kuurojen yhdistykset).

Kuurojen yhdistykset (41 kappaletta), joista pääosa on paikallisia yhdistyksiä ja osa harrastustoimintaan kytkeytyviä, varustetaan yhtenäisin tietoteknisin laittein sekä riittävän nopein laajakais-
tayhteyksin. Tietotekniikkaan sisältyvät muun muassa viittomakielisen videokommunikaation mahdollistavat lisävarusteet.

Yhdistykset sekä Kuurojen Liiton keskustoimisto ja paikallistoimistot muodostavat internetiin yhteisöllisen ekstranetin, jossa jaetaan tieto ja osaaminen yhteisellä arvopohjalla.

Viittomakielisen yhteisön jäsenet koulutetaan osaamaan:

- tietokoneen ja yleisimpien ohjelmistojen peruskäyttö
- soveltuvien viestintävälineiden ja -palveluiden käyttö
- tietosisältöjen käyttö ja tuottamisen perusteet sekä
- kansalaisvaikuttamisen keinot.

Koulutettavien kohderyhmäksi arvioidaan 800–1000 eri-ikäistä viittomakielistä kuuroa henkilöä. Koulutusta edeltää kouluttajakoulutus, jonka kuluessa kahdeksan henkilöä valmennetaan vastaamaan hankkeen koulutuspalvelujen ja -prosessin tuottamisesta.

Projektia tukevat Raha-automaattiyhdistys, Microsoft ja Etelä-Suomen lääninhallitus. Kumppaneita ovat myös Sininen Meteoritti sekä Kuurojen Kansanopisto.

Lisätietoja:

Riitta Vivolin-Karèn
 projektikoordinaattori
 09- 5803 452
 GSM 040 574 5053
 riitta.vivolin-karen@kl-deaf.fi

ASK-IT - Älykkäät mobiilipalvelut esteettömyyden tukena

Tavoitteet - Miksi?

ASK-IT hankkeessa kehitetään älykkäitä mobiilipalveluja esteettömyyden ja esteettömän liikkumisen tueksi. Hankkeessa pyritään huomioimaan käyttäjien erilaiset tarpeet, ja myös käytännössä edistämään tietoyhteiskuntaa kaikille. EU-hankkeen yleisenä tavoitteena on kehittää läsnä-älyä (ambient intelligent) hyödyntäviä palveluja, joista myös vammaiset ja ikääntyvät ihmiset hyötyvät.

Toteutus - Mitä ja miten?

ASK-IT EU-hanke toteutetaan 6. puiteohjelman integroituna projektina, jonka kokonaisuus muodostuu viidestä toisiinsa liittyvästä osaprojektista. Hankkeen kesto on neljä vuotta (2004-2008). Hankkeen toteutukseen osallistuu 47 osapuolta 15 EU-maasta. Mukana on yrityksiä, tutkimuslaitoksia, yliopistoja sekä vammaisia ja ikääntyviä käyttäjiä edustavia tahoja.

Hankkeessa kokeillaan käytännössä esteettömyyttä tukevia palveluja eri puolilla Eurooppaa. Suomeen on tavoitteena kehittää oma pilottipalvelukokonaisuus, joka tarjoaa ajantasaista ja paikasta riippuvaista joukkoliikennetietoa kaikille liikkujille, myös liikkumis- ja toimimisesteisille ihmisille. Mobiilin laitteen tai internetin kautta liikkujat voisivat saada tietoja matkaketjun eri vaiheista, kuten esimerkiksi tietoja kulkuvälineiden esteettömyydestä sekä reaaliaikaisista aikatauluista ja ohi-tusajoista. Joukkoliikenteen tiedot voidaan yhdistää esimerkiksi vapaa-ajan tai matkailupalveluihin liittyviin esteettömyystietoihin, jolloin käyttäjä voi saada esteettömyysnäkökulmasta tietoa koko palveluketjusta. Suomen pilottipalvelukokonaisuuden toteuttamisesta vastaa VTT yhteistyössä Stakesin ja muiden toimijoiden kanssa.

ASK-IT -hankkeessa Stakes osallistuu vammaisten ja ikääntyvien ihmisten tarpeiden selvittämiseen, käyttäjien tarpeita vastaavien palvelukonseptien suunnitteluun, esteettömyystietosisältöjen määrittelyyn, palvelujen sisällölliseen toteutukseen sekä palvelujen arviointiin.

Lisätietoja:

www.ask-it.org
www.stakes.fi/ask-it

Sari Valjakka
sari.valjakka@stakes.fi
puh. 09-3967 2094

Design for All

Design for All tarkoittaa sellaisia suunnitteluun liittyviä strategioita ja keinoja, joilla edistetään ympäristöjen, tuotteiden ja palveluiden käytettävyyttä, saavutettavuutta ja esteettömyyttä kaikille käyttäjille.

DfA on esteettömyyttä

Yhteiskunnallisessa viitekehyksessä Design for All on työkalu kestävän kehityksen, erityisesti sosiaalisesti kestävän kehityksen tukemisessa sekä Yhteiskunta kaikille -mission toteuttamisessa. Tässä kehyyksessä DfA kääntyy usein esteettömyydeksi tai saavutettavuudeksi.

DfA on käytettävyyttä

Ympäristöjen, tuotteiden ja palveluiden suunnitteluprosesseissa Design for All liittyy kiinteästi käyttäjakeskeisyyteen ja käytettävyyteen. DfA muistuttaa käytettävyyteen liittyvästä eettisestä näkökulmasta. DfA-työkalut auttavat suunnittelijoita ymmärtämään käyttäjien tarpeiden monimuotoisuutta ja muistuttavat, että käyttäjillä saattaa olla tarpeita, joita esimerkiksi ikääntyminen tai mikä tahansa pysyvä tai väliaikainen vamma voi tuoda tullessaan. Työkalut tukevat muotoilijoita ja arkkitehteja, kun nämä käyttäjät tulevat mukaan suunnitteluprosessiin. Ne tukevat suunnittelijoita myös silloin, kun tietoisesti jätetään joukko käyttäjiä ulkopuolelle.

Suomen Design for All -verkoston koordinaattori Stakes koordinoi vuonna 2006 myös EDeANia, eurooppalaista DfA -verkostokokonaisuutta European Design for All e-Accessibility Network. Suomen verkoston jäsenorganisaatiot ja muiden EU-maiden jäsenet levittävät tapahtumissaan monipuolisesti esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevaa tietoa.

DfA-tapahtumia muiden EU-maiden jäsenverkostoissa voi seurata EDeANin kotisivujen kautta.

Lisätietoja:

<http://www.stakes.fi/dfa-suomi/index.html>

<http://www.edean.org>

COST 219 ter**Accessibility for All to Services and Terminals for Next Generation Networks**

COST 219 ter –projektin päätavoitteena on parantaa tietoliikennepalvelujen ja laitteiden esteettömyyttä ja saavutettavuutta, jotta ne olisivat esteettä myös vammaisten ja ikääntyneiden ihmisten käytettävissä. Projekti on eurooppalainen yhteishanke, missä on mukana noin 20 eurooppalaista maata ja muun muassa USA ja Australia.

Projektin tavoitteena on tukea tietoliikenne- ja telematiikka alalla tapahtuvaa tutkimustyötä, joka tähtää ratkaisujen löytämiseen niihin ongelmiin, joita vammaiset ja ikäihmiset kohtaavat.

Projektin yhteydessä toimii kansallinen referenssiryhmä. Ryhmä on avoin kaikille asiasta kiinnostuneille.

Lisätietoja:

<http://www.tiresias.org/cost219ter/>

erkki.kemppainen@stakes.fi
anna-liisa.salminen@stakes.fi